

ประโยค ป.ธ. ๔

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่

๒๕๖

๑ ตโต วิรมณํ อตถโต ปาณาติปาตา เวรมณี อทินฺนาทานา กาเมสุ มิจฺฉาจารา มุสาวาหา
ปิสุณาย วาจาเย ผรุสฺสาย วาจาเย สมฺมปฺปลาปา เวรมณี อนนฺนิชฺฌมา อพฺยาปาโท สมฺมาทิฏฺฐิยํ
เอวํ สงฺคีติสฺส ตฺวาทิสฺส วุตฺตา ทส กุสลกมฺมปถาว ๑ ตตฺถ ปาณาติปาตาทโย วุตฺตา ๑

สีกฺขชนฺวคฺเค กุฏฺฐนฺตสฺส ตฺวณฺณนายํ ปาณาติปาตา เวรมณีนฺติอาทิสฺส เวรมณี นาม
วิริยํ วตฺวา ตสฺสา ติวิยตฺตํ วุตฺตํ ๑

เวรเหตุตาย เวรํ วุจฺจติ ปาณาติปาตาทปฺปาปมฺโม ตํ มณฺติ มยิ อธิ ฐิตาย
กถมาคจฺฉลิตฺติ ตชฺเชนฺตํ วิย นีหเรตีติ เวรมณี ๑ ตโต วา ปาปมฺมโต วิรมติ เอตฺยาติ
วิรมณีนฺติ วตฺตพฺเพ นินฺตฺตนิยฺเนน อิการสฺส เอการํ กตฺวา เวรมณีนฺติ วุตฺตนฺติ ตมฺมิกฺกา ๑

สมฺมาทิฏฺฐิสฺส ตฺวณฺณนายมฺปิ เวรํ มณฺตตีติ เวรมณี เวรํ ปชฺหตีติ อตฺถ ๑ วิรมติ วา
เอตฺยา การณฺญตฺยา เวรมหา ปุคฺคโลติ อิการสฺส เอการํ กตฺวาปิ เวรมณีนฺติ วตฺวา ตสฺสา
ติวิยตฺตํ วุตฺตํ ๑

เวรนฺติ ปาณาติปาตาทิกํ ปาปมฺมํ ๑ โส ทิ เวรเหตุตาย เวรนฺติ วุจฺจติ ๑ ตํ มณฺติ
มยิ อธิ ฐิตาย กถมาคจฺฉลิตฺติ ตชฺเชนฺตํ วิย นินฺวาเรตีติ เวรมณี ๑ เตนฺนาท ปชฺหตีติ ๑ วิรมณีนฺติ
วตฺตพฺเพ นินฺตฺตนิยฺเนน เอการํ กตฺวาติ ตมฺมิกฺกา ๑

ขุทฺทกปาฐวณฺณนายมฺปิ ตาทิสฺส เวรมณีสทฺทตฺถ ๑ เอตฺถ จ อิการสฺส เอการนฺติ
วสทฺทสฺส นิสฺสยญฺโต อิการิ อิการิ ตถา เอกาโรติ อตฺถ คหิตฺเต อิการสฺส เอการนฺติ เอเตน
สทิสฺสา โหติ ๑ กตฺวาปีติ ปิสทฺทเทน อกรรมํ วิญญาเปติ ๑ เตน เทว ปาฐา ยุตฺตาติ สิทธิ ๑

ตถา ทิ ขุทฺทกปาฐวณฺณนายํ เวรมณีสิกฺขาปทํ วิรมณี สิกฺขาปทนฺติ ทฺวิธา สชฺฌายํ
กโรนฺตีติ วุตฺตํ ๑

สมฺปตฺตวิริยํ สมฺมาทณฺวิริยํ เทว โลกียวิริยํ สพฺพวณฺณนาสุ เอกสมฺมา ๑ โลกุตฺตร-
วิริยํ ปน เสตฺถวณฺณวิริยํ กุฏฺฐนฺตสฺส ตฺวณฺณนายํ วุตฺตา สมฺมุจฺเจทวิริยํ ตทณฺณวณฺณนาสุ ๑
อสมฺมาทณฺณสฺส สมฺปตฺตโต ยถาอุปฏฺฐิตวิทิกมิตพฺพตฺถโต วิริยํ สมฺปตฺตวิริยํ ๑ สมฺมาทณ-
วเสน อุปฺปนฺนา วิริยํ สมฺมาทณฺวิริยํ สพฺพสฺส ตมฺมิกฺกา ๑

เสตฺถ วุจฺจติ อริยมคฺโค ตปฺปปริยาปนฺนา หุตฺวา ปาปมฺมานํ สมฺมุจฺเจทวเสน ฆาตนา
วิริยํ เสตฺถวณฺณวิริยํ กุฏฺฐนฺตมฺมิกฺกา ๑

[๒๕๖] ตโต ภิรมณํ อตฺถโต ปาณาติปาตา เวรมณี อทินนทานา กามะสุ มิฉฉาจารา มุสาวาหา ปิสุณาย วาจา ย ผรุสฺสาย วาจา สมฺพปฺปลาปา เวรมณี อนภิขุมา อพฺยาปาโท สมฺมาทิฏฺฐิ อเวํ สงฺคีตีสฺสุตฺตาทิสฺสุ วุตฺตา ทส กุสลกมฺมปถาว ฯ ตตฺถ ปาณาติปาตาปิโย วุตฺตา ฯ

[๒๕๗] สীগฺขนฺทวคฺเค กุฏฺฐทนต์สฺสุตฺตวณฺณนํ ปาณาติปาตา เวรมณีตฺวาทิสฺสุ เวรมณี นาม วิรตีติ วตฺวา ตสฺสา ติวิตฺตํ วุตฺตํ ฯ

เวรเหตุตาย เวรํ วุจฺจติ ปาณาติปาตาทฺปิปาปฺทมโม ตํ มณฺติ มยิ อธิ จิตฺตาย กถมาคจฺจลีสฺสี ตชฺเชนฺตี วิย นีหฺรตีติ

[๒๕๖] การเว้นจากอกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการนั้น โดยความ ได้แก่ กุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ **ที่สัตบุรุษมีพระสารีบุตรเถระเป็นต้น**กล่าวไว้ในสังคีตีสุตตเป็นอาทิ อย่างนี้ คือ เจตนาเครื่องเว้นจากปาณาติบาต ๑ จากอทินนทาน ๑ จากกามะสุมิฉฉาจา ๑ จากมุสาวาหา ๑ จากปิสุณวาจา ๑ จากผรุสฺวาจา ๑ เจตนาเครื่องเว้น จากสัมพปฺปลาปา ๑ อนภิขุมา ๑ อพฺยาปาโท ๑ สัมมาทิฏฺฐิ ๑ ฯ ในอกุศลกรรมบถและกุศลกรรมบถนั้น ข้าพเจ้าได้กล่าว อกุศลกรรมบถ มีปาณาติบาตเป็นต้นไว้แล้ว ฯ

[๒๕๗] ในอรรถกถากุฏฺฐทนต์สฺสุตฺตวลีลขันธวรรค ท่านกล่าวว่า "วิรตี ชื่อว่า เวรมณี ในลักษณะทั้งหลายมี ปาณาติปาตา เวรมณี เป็นต้น" ดังนี้แล้ว กล่าวความที่เวรมณีนั้นมี ๓ ประการ ฯ

ฎีกากุฏฺฐทนต์สฺสุตฺตวลีลนั้นว่า "บาปกรรมมีปาณาติบาตเป็นต้น ท่านเรียกว่าเวร เพราะเป็น เหตุแห่งเวร, คุณชาติได้ย่อมนับไล่ คือเป็นดังคุกคามอยู่ว่า 'เมื่อเราตั้งอยู่ ณ ที่นี้ เจ้าจะมาได้ อย่างไร' ดังนี้ กำจัดเวรนั้นเสีย เหตุนั้น

เวรมณี ๗ ตโต วา ปาปธมมโต วิรมติ เอตยาติ วิรมณิตี วตตพเพ นิริุตตินเยน อิการุส
เอการุ กตวา เวรมณีตี วุตตนติ ตฏฎีกา ๗

[๒๔๘] สมมาทิกุสิสุตตวณณายมปิ เวร มณตีติ เวรมณี เวร ปชหตีติ อตุโถ ๗
วิรมติ วา เอตยา การณญตยา เวรมทา ปุคคโลตี วิการุส เอการุ กตวาปิ เวรมณีตี วตวา
ตลสา ติวิตตตํ วุตตํ ๗

เวรนติ ปาณาติปาตาทิกิ ปาปธมมํ ๗ โส หิ เวรเหตุตยา เวรนติ วุจจติ ๗ ตํ มณติ
มยิ อธิ ลูิตยา กถมาคจจลลิตี ตชเชนตี วิย นิวาเรตีติ เวรมณี ๗ เตนาท ปชหตีติ ๗ วิรมณีตี
วตตพเพ นิริุตตินเยน เอการุ กตวาติ ตฏฎีกา ๗

คุณชาตินั้น ชื่อว่า เวรมณี (ผู้กำจัดเสียซึ่งเวร) ๗ อีกอย่างหนึ่ง เมื่อพระอาจารย์ฟังกล่าวว่า
วิรมณี เพราะวิเคราะห์ว่า 'บุคคลย่อมเว้นจากบาปกรรมนั้น ด้วยคุณชาตินั้น' ดังนี้ท่านกล่าวว่า
'เวรมณี' เพราะวิการ อิ อักษรเป็น เอ อักษร ตามนัยอันมาในนिरুক্তิปกรณ์" ๗

[๒๔๘] แม้ในอรรถกถาสัมมาทิกุสิสุตตวณณายมปิ ท่านกล่าวว่า "คุณชาติใด ย่อมขับไล่เวร
อธิบายว่า ย่อมละเวร เหตุนั้น คุณชาตินั้นชื่อว่าเวรมณี ๗ อีกอย่างหนึ่ง บุคคลย่อมเว้นจากเวร
ด้วยคุณชาตินั้น อันเป็นเหตุ เหตุนั้น คุณชาตินั้น ชื่อว่า เวรมณี แม้เพราะวิการ วิ อักษรเป็น
เว อักษร" ดังนี้แล้ว กล่าวความที่เวรมณีนั้นมี ๓ ประการ ๗

ฎีกาสัมมาทิกุสิสุตตวณณายมปิว่า "บทว่า เวร ได้แก่ บาปกรรมมีปาณาติบาตเป็นต้น ๗
จริงอยู่ บาปกรรมนั้น ท่านเรียกว่า 'เวร' เพราะเป็นเหตุแห่งเวร ๗ คุณชาติใด ย่อมขับไล่ คือ
เป็นดังคุกคามอยู่ว่า 'เมื่อเราตั้งอยู่ ณ ที่นี้ เจ้าจะมาได้อย่างไร' ดังนี้ กั้นเวรนั้นเสีย เหตุนั้น คุณ
ชาตินั้น ชื่อว่า เวรมณี ๗ ด้วยเหตุนี้ พระอรรถกถาจารย์จึงกล่าวว่า 'ย่อมละ' ดังนี้ ๗
เมื่อพระอาจารย์ควรกล่าวว่า วิรมณี ท่านกล่าวว่า 'เวรมณี' เพราะวิการ (วิ อักษร) เป็น เว
อักษร ตามนัยอันมาในนिरুক্তิปกรณ์" ๗

[๒๔๙] ขุททกปาฐวณฺณนํยํปี ตาทิโสว เวมณีสทฺทตฺเถ ๑ เอตถ จ วิการสฺส เวการนฺติ วสทฺทสฺส นิสฺสยญฺโต อิการิ วิการิ ตถา เวกาโรติ อตฺเถ คหิตฺเต อิการสฺส เอการนฺติ เอเตน สทิสฺตา โหติ ๑ กตฺวาปีติ ปิสทฺทเนน อกรณํ วิญญาเปติ ๑ เตน เทว ปาฐา ยุตฺตาทิ ลีหิ ๑

ตถา ทิ ขุททกปาฐวณฺณนํยํ เวมณีลิกฺขาปทํ วิรมณี ลิกฺขาปทนฺติ ทฺวิธา สชฺฌนํ กโรนฺตีติ วุตฺตํ ๑

[๒๕๐] สมฺปตฺตวิริติ สมานานวิริตี เทว โลกียวิริติโย

[๒๔๙] ความแห่งเวรมณีศัพท์ แม้ในอรรถกถาขุททกปาฐะก็เช่นนั้นเหมือนกัน ๑ ก็ใจความแห่งเวรมณีศัพท์นั้น พึงทราบสันนิษฐานดังนี้ :- สองบทว่า วิการสฺส เวการํ เมื่อถือเอาความว่า อี อักษรเป็นที่ยอาศัยอยู่ของ ว ศัพท์ เป็น วิ อักษร, เอ อักษรเป็นที่ยอาศัยอยู่ของ ว ศัพท์ เป็น เว อักษร ก็เป็นเช่นเดียวกันกับสองบทนี้ว่า อิการสฺส เอการํ ๑ **พระอรรถกถาจารย์**จะให้กุลบุตรทราบการไม่ทำด้วย ปี ศัพท์ว่า กตฺวาปี ๑ ด้วยเหตุนี้ จึงสำเร็จความว่า บาลีทั้ง ๒ ชอบแล้ว ๑

จริงอย่างนั้น ในอรรถกถาขุททกปาฐะ ท่านก็กล่าวว่า "พุทฺธบริษัททั้งหลาย ย่อมทำการสาธยายโดย ๒ อย่างว่า 'เวรมณี ลิกฺขาปทํ, วิรมณี ลิกฺขาปทํ' ๑

[๒๕๐] โลกียวิริติ ๒ ประการ คือสัมปตฺตวิริติ สมานานวิริติ

[๒๕๑] อตถโตะ ปน เวมณีนีติ กุสลจิตตสมปยุตตะ วิริตติ สมมาทิกุญฺญิสุตตะวณฺณนา ฯ
ตถา อญฺญุสาลินี ฯ ทวีสุปิ เหตาสฺ โลกียโลกุตฺตรวิริตฺตโย กถิตา ฯ
ชุกฺทกปาฐวณฺณนายนฺตุ กามญฺเจสา เวมณี นาม โลกุตฺตรปิ อตฺถิ อธิ ปน
สมาทิยามีติ วุตฺตตตะ สมหาทนฺวเสน ปวตฺตติรหา สา น โหตีติ กามาวจรกุสลจิตตสมปยุตตะ
วิริตฺตติ เอว โลกุตฺตรวิริตฺตสงฺขาตํ สมุจฺเจทวิริตฺตํ วชฺเชตฺวา ตทิตฺตรา เทวเยว กถิตา ฯ
ตา ติสฺโส วิริตฺตโย สทฺธิ อารมฺมณาทิวินาเคน อารตี วิริตฺตํ ปาปาติ เอตฺถ
อาวิภวิสฺสนตีติ ฯ

[๒๕๑] อรรถกถาสัมมาทิกุญฺญิสุตฺตวํ "ก็โดยความ วิริตฺตที่สมปยุตต์ด้วยกุสลจิต ซึ่งว่า
เวมณี" ฯ อรรถกถาอญฺญุสาลินีก็กล่าวไว้อย่างนั้น ฯ แม้ในอรรถกถาทั้ง ๒ นั้น ท่านก็ได้
แสดงโลกียวิริตฺตและโลกุตฺตรวิริตฺตไว้แล้ว ฯ

ส่วนในอรรถกถาชุกฺทกปาฐะ ท่านเว้นสมุจฺเจทวิริตฺต กล่าวคือโลกุตฺตรวิริตฺตเสียแล้ว
กล่าวแต่วิริตฺต ๒ ประการนอกจากโลกุตฺตรวิริตฺตเท่านั้น อย่างนี้ว่า "ซึ่งว่าเวมณีนั้น แม้เป็น
โลกุตฺตรจะมีอยู่ก็จริง, ถึงอย่างนั้น เวมณีนั้น ที่เว้นจากการประพตฺตด้วยสมารถการสมาทน
ไม่มี เพราะผู้สมาทนกล่าวคำว่า 'สมาทิยามิ' ในเวลาสมาทนสิกขาบททั้งปวงนี้ เหตุนี้ วิริตฺต
ที่สมปยุตต์ด้วยกามาวจรกุสลจิต จึงซึ่งว่า เวมณี" ฯ

วิริตฺต ๓ ประการนั้น พร้อมด้วยวิภาคแห่งปกิรณกะมีอารมณ์เป็นต้น จักมีแจ้ง
ในมงคลชื่อว่า "อารตี วิริตฺตํ ปาปา" นั้นแล ฯ